

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-
ДОРОЖНІЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять
з дисципліни «Фінанси, гроші та кредит»

Затверджено методичною
радою університету,
протокол №

Харків ХНАДУ 2015

Укладачі: Маліков В.В.
Дегтяр О.А.

Кафедра обліку і аудиту

ВСТУП

Мета пропонованої методичної розробки — забезпечити студентів навчально-методичними матеріалами, необхідними для самостійного вивчення теоретичного курсу «Фінанси, гроші та кредит». Методична розробка містить методичні вказівки, плани семінарських занять зі списками рекомендованої літератури до кожної теми, термінологічний словник, запитання для самоконтролю засвоєння теоретичних положень курсу, тести, тематику курсових робіт і методичні вказівки щодо їх виконання, зразок екзаменаційного білета, критерії оцінки знань по курсу, список літератури з курсу в цілому.

Зазначені вище матеріали спрямовані на методичне забезпечення всіх форм роботи студентів, пов'язаної з опануванням теоретичного матеріалу, засвоєнням відповідної термінології, ознайомленням з літературними джерелами тощо.

1. ТИПОВА ПРОГРАМА КУРСУ «ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

Вступ

Предмет і завдання курсу. Місце курсу в загальноекономічній підготовці бакалаврів з економіки.

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ ГРОШЕЙ

Походження грошей. Раціоналістична та еволюційна концепції походження грошей. Поява грошей як об'єктивний результат розвитку товарного виробництва та обміну. Роль держави у творенні грошей.

Сутність грошей. Гроші як загальний еквівалент і абсолютно ліквідний актив. Гроші як особливий товар, особливості мінової і споживної вартості грошей як товару. Конкретна і загально споживна вартість грошового товару, формування суперечності між ними і вирішення її в неповноцінних грошах. Суперечність між реальною і номінальною вартістю грошей і її вирішення в неповноцінних грошах. Гроші як форма суспільних відносин. Гроші як гроші і гроші як капітал. Зв'язок грошей з іншими економічними категоріями.

Форми грошей та їх еволюція. Причини та механізм еволюції форм грошей від звичайних товарів першої необхідності до благородних металів. Причини та механізм демонетизації золота. Неповноцінні форми грошей та їх кредитна природа. Еволюція кредитних грошей від урядових (казначейських) зобов'язань до зобов'язань центрального банку. Сучасні кредитні засоби обігу. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей.

Вартість грошей. Специфічний характер вартості грошей. Купівельна спроможність як вираз вартості грошей як грошей. Вартість грошей і час. Вплив зміни вартості грошей на економічні процеси. Ціна грошей як капіталу: альтернативна вартість зберігання грошей та процент.

Функції грошей. Поняття функції грошей. Функція міри вартості, її сутність, сфера використання. Масштаб цін. Ідеальний характер міри вартості. Ціна як грошовий вираз вартості товарів. Міра вартості в умовах інфляції.

Функція засобу обігу, її сутність, сфера використання; реальність і кількісна визначеність грошей у цій функції. Гроші як засіб обігу в умовах інфляції.

Функція засобу платежу, її сутність, відмінність від функції засобу обігу, сфера використання. Вплив інфляції на гроші як засіб платежу.

Функція засобу нагромадження, її сутність, сфера використання. Вплив часу та інфляції на функцію засобу нагромадження.

Світові гроші. Сутність світових грошей. Еволюція золота як світових грошей. Передумови використання як світових грошей національних та колективних валют.

Взаємозв'язок функцій грошей. Дискусії щодо кількості функцій грошей.

Якісні властивості грошей. Розвиток ринку та ускладнення його вимог до якості грошей. Стабільність вартості як базова якісна характеристика грошей. Економічність, довготривалість використання, однорідність, надійність, подільність та портативність грошей.

Роль грошей у ринковій економіці. Якісний і кількісний аспекти впливу грошей на економічні й соціальні процеси. Грошове середовище як фактор впливу на матеріальні інтереси та виробничу активність економічних суб'єктів. Вплив зміни кількості грошей на основні макро- та мікроекономічні процеси. Гроші як інструмент регулювання економіки. Зміна впливу кількісних параметрів грошей на економіку на коротко- та довгострокових інтервалах. Еволюція ролі грошей у перехідній економіці України.

ТЕМА 2. ГРОШОВИЙ ОБОРОТ І ГРОШОВІ ПОТОКИ

Сутність грошового обороту як процесу руху грошей. Грошові платежі як елементарні складові грошового обороту. Основні суб'єкти грошового обороту. Основні ринки, що взаємозв'язуються грошовим оборотом. Сукупний грошовий оборот як макроекономічне явище та оборот грошей на мікроекономічному рівні, їх єдність та відмінності. Економічна основа грошового обороту. Єдність та безперервність як визначальні риси грошового обороту.

Модель сукупного грошового обороту. Оборот продуктів та доходів як основа побудови грошового обороту. Групування суб'єктів обороту в моделі. Грошові потоки та їх взаємозв'язок у моделі. Національний дохід і національний продукт як визначальні потоки грошового обороту. Потоки ін'єкцій і потоки втрат. Балансування грошового обороту.

Структура грошового обороту. Готівковий та безготівковий сектори грошового обороту. Сектор грошового обігу, фіскально-бюджетний та кредитний сектори.

Маса грошей, що обслуговує грошовий оборот: поняття, склад та фактори, що визначають зміну. Показники маси грошей, грошові агрегати, їх характеристика, грошова база, її склад.

Швидкість обігу грошей: поняття, фактори, що визначають швидкість обігу. Вплив швидкості на масу та сталість грошей. Порядок визначення швидкості обігу грошей.

Закон кількості грошей, необхідних для обороту, його сутність, вимоги та наслідки порушення вимог.

Механізм зміни маси грошей в обороті. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія депозитних грошей комерційних банків.

Грошово-кредитний мультиплікатор, його механізм, показники мультиплікатора та чинники впливу на його рівень.

ТЕМА 3. ГРОШОВИЙ РИНОК

Сутність грошового ринку. Гроші як об'єкт купівлі-продажу. Суб'єкти та інструменти грошового ринку. Особливості прояву на грошовому ринку основних ринкових ознак — попиту, пропозиції, ціни.

Інституційна модель грошового ринку. Сектори прямого і опосередкованого фінансування. Потоки та суб'єкти в обох секторах грошового ринку. Банки і небанківські фінансово-кредитні структури як фінансові посередники грошового ринку.

Структура грошового ринку. Критерії класифікації. Ринок грошей і ринок капіталів. Ринок цінних паперів та валютний ринок як складові грошового ринку.

Попит на гроші. Суть та форми прояву попиту на гроші. Фактори, що визначають зміну попиту на гроші.

Пропозиція грошей. Суть та механізм формування пропозиції грошей. Фактори, що визначають зміну пропозиції грошей.

Графічна модель грошового ринку. Рівновага на грошовому ринку та процент. Фактори, що визначають рівновагу грошового ринку.

Заощадження та інвестиції в механізмі грошового ринку. Заощадження населення як єдине джерело і верхня межа чистих інвестицій. Вплив процентної ставки на заощадження та інвестиції. Вплив бюджетного дефіциту на балансування заощаджень та інвестицій.

ТЕМА 4. ГРОШОВІ СИСТЕМИ

Сутність грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Елементи грошової системи.

Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи металевого й кредитного обігу.

Створення і розвиток грошової системи України. Необхідність створення грошової системи України. Особливості процесу запровадження національної валюти в Україні.

Державне регулювання грошового обороту як головне призначення грошової системи. Центральний банк як орган державного регулювання грошової сфери. Методи регулювання — методи прямого впливу і методи опосередкованого впливу. Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в системі державного регулювання економіки. Емісійний дохід і монетизація бюджетного дефіциту.

Грошово-кредитна політика центрального банку — сутність, типи, стратегічні цілі, проміжні та тактичні завдання. Інструменти грошово-кредитного регулювання. Проблема монетизації ВВП в Україні.

ТЕМА 5. ІНФЛЯЦІЯ ТА ГРОШОВІ РЕФОРМИ

Сутність, форми прояву та закономірності розвитку інфляції.

Причини інфляції. Інфляція попиту та інфляція витрат.

Економічні та соціальні наслідки інфляції. Вплив інфляції на інвестиції та розвиток виробництва. Інфляція та економічний цикл.

Державне регулювання інфляції. Антиінфляційна політика.

Особливості інфляції в Україні в перехідний період.

Сутність грошових реформ. Види грошових реформ та способи їх класифікації.

Особливості проведення грошової реформи в Україні. Багатофакторність, багатоцільове спрямування та довготривалість грошової реформи в Україні. Порядок випуску гривні в оборот у вересні 1996 р.

ТЕМА 6. ВАЛЮТНИЙ РИНОК ТА ВАЛЮТНІ СИСТЕМИ

Сутність валюти, призначення та сфера використання. Види валют: національні, іноземні, колективні, конвертовані, неконвертовані. Чинники та значення конвертованості валюти. Особливості валютних відносин.

Валютний ринок: сутність, об'єкти та суб'єкти, ціна, інфраструктура. Чинники впливу на кон'юнктуру валютного ринку. Характеристика основних операцій на валютному ринку.

Валютний курс: сутність, основи формування та чинники впливу. Види валютних курсів. Регулювання валютних курсів. Розвиток режиму валютного курсу в Україні.

Валютні системи та валютна політика. Поняття, призначення та елементи національної валютної системи. Валютне регулювання та валютна політика: курсова, облікова, інтервенційна. Особливості формування валютної системи України. Органи валютного регулювання.

Платіжний баланс та золотовалютні резерви. Сутність, побудова, призначення та використання платіжного балансу. Сутність, призначення та використання золотовалютних резервів.

Світова та міжнародні валютні системи. Поняття світової валютної системи, її елементи та етапи розвитку, Бреттон-Вудська та Ямайська світові валютні системи. Поняття міжнародної валютної системи. Формування Європейської валютної системи, трансформація її в Європейський валютний союз зі спільною валютою та єдиним центральним банком.

Міжнародні ринки грошей та капіталів: сутність, призначення, інструменти. Основні світові центри ринків грошей та капіталів. Євроринок, його призначення та види.

ТЕМА 7. КІЛЬКІСНА ТЕОРІЯ ГРОШЕЙ І СУЧАСНИЙ МОНЕТАРИЗМ

Абстрактний та прикладний (монетаристський) напрямок в теорії грошей.

Класична кількісна теорія грошей, її основні постулати. Економічні причини появи кількісного підходу до вивчення ролі грошей. Еволюція постулатів кількісної теорії. Номіналістичне трактування сутності грошей послідовниками кількісної теорії. Кількісний фактор у працях А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса. «Трансакційний» варіант кількісної теорії І. Фішера.

Неокласичний варіант розвитку кількісної теорії грошей. «Кон'юнктурний варіант» теорії грошей М. Туган-Барановського. «Кембриджська версія» кількісної теорії.

Внесок Дж. Кейнса у розвиток кількісної теорії грошей. Зміна акцентів в оцінці ролі держави в економічному регулюванні та механізм впливу на економіку. «Передатний механізм» у трактуванні Кейнса. Неминучість інфляційних наслідків реалізації кейнсіанських концепцій.

Сучасний монетаризм як альтернативний напрямок кількісної теорії. Відмінності монетаристських трактувань ролі держави в регулюванні економіки. Вклад М. Фрідмена в розроблення монетарної політики на основі неокласичного варіанта кількісної теорії.

Зближення позицій монетаристів та неокейнсіанських у їх рекомендаціях щодо грошово-кредитної політики в сучасних умовах. Кейнсіансько-неокласичний синтез.

Грошово-кредитна політика України в перехідний період у світлі сучасних монетаристських теорій.

ТЕМА 8. КРЕДИТ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Необхідність кредиту. Загальні передумови формування кредитних відносин. Економічні чинники розвитку кредиту та особливості прояву їх у різних галузях народного господарства.

Сутність кредиту. Кредит як форма руху вартості на основі повернення. Еволюція кредиту в міру розвитку суспільного виробництва. Кредит як форма суспільних відносин. Об'єкти і

суб'єкти кредиту. Позичковий капітал та кредит. Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями. Теоретичні концепції кредиту.

Стадії та закономірності руху кредиту. Кругооборот капіталу і виокремлення стадій руху кредиту. Закономірності руху кредиту на мікро- і макрорівнях. Принципи кредитування.

Форми та види кредиту. Критерії класифікації кредиту. Форми кредиту, переваги та недоліки кожної з форм. Види кредиту, критерії їх класифікації.

Характеристика окремих видів кредиту: банківського, державного, комерційного, міжнародного, споживчого. Банківський кредит як переважний вид кредиту.

Функції кредиту, їх сутність та призначення.

Економічні межі кредиту. Поняття меж кредиту, причини та наслідки їх порушення. Кредитні відносини та інфляція. Взаємозв'язок кредиту і грошей.

Процент за кредит. Сутність процента, види, економічні межі руху та фактори зміни ставки процента. Процент в умовах інфляції. Роль процента.

Роль кредиту. Еволюція ролі кредиту. Основні напрями прояву ролі кредиту в ринковій економіці.

Розвиток кредитних відносин в Україні в перехідній економіці. Відновлення комерційного кредиту та фактори, що гальмують його розвиток. Труднощі розвитку банківського кредиту. Еволюція державного та споживчого кредиту. Перспективи розвитку кредиту в Україні.

ТЕМА 9. ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ГРОШОВОГО РИНКУ

Сутність, призначення та види фінансового посередництва.

Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Сутність та функції банків.

Банківська система. Поняття банківської системи, її цілі та функції. Специфічні риси банківської системи. Принципи побудови банківської системи. Особливості побудови банківської системи в Україні.

Небанківські фінансово-кредитні установи. Схожість та відмінність їх діяльності і діяльності банків. Види та

характеристика основних видів небанківських фінансово-кредитних установ: страхових компаній, пенсійних фондів, інвестиційних фондів та ін.

ТЕМА 10. ЦЕНТРАЛЬНІ БАНКИ

Призначення, статус та основи організації центрального банку. Незалежний статус центрального банку, його значення та форми реалізації.

Операції центрального банку. Характеристика емісійної операції, операцій банку банків, банківського регулювання та нагляду фінансового агента уряду, провідника монетарної політики.

Походження та розвиток центральних банків. Чинники, що зумовили появу центральних банків. Особливості розвитку центральних банків Англії, США. Створення Європейської системи центральних банків.

Становлення центрального банку в Україні. Його структура, статус та органи управління.

ТЕМА 11. КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Поняття комерційного банку, призначення, класифікація та види комерційних банків.

Походження та розвиток комерційних банків. Еволюція банків від приватних кредиторів до багатофункціональних посередників на грошовому ринку. Банки в умовах капіталізму. Роль банків у сучасних ринкових економіках.

Основи організації та специфіка діяльності комерційних банків. Порядок створення банку, його реєстрація та ліцензування діяльності. Організаційні структури та функціональні особливості окремих видів банків.

Пасивні операції комерційних банків. Формування власного капіталу банку. Залучення і запозичення коштів.

Активні операції комерційних банків. Кредитні операції. Інвестиційні операції.

Банківські послуги. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів. Інші види банківських послуг.

Стабільність банків і механізм її забезпечення. Поняття банківської стабільності та її значення. Показники стабільності та економічні нормативи, що її забезпечують. Страхування банківських депозитів. Створення резервів для покриття ризиків. Ліквідність банків.

Особливості становлення і розвитку комерційних банків в Україні.

ТЕМА 12. МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-КРЕДИТНІ УСТАНОВИ ТА ФОРМИ ЇХ СПІВРОБІТНИЦТВА З УКРАЇНОЮ

Міжнародний валютний фонд. Організація та функціональне призначення МВФ. Напрямки співпраці МВФ з країнами колишнього СРСР, у тому числі з Україною.

Група Світового банку. Основи організації, структура та призначення Світового банку. Форми співпраці структур Світового банку з Україною. Регіональні міжнародні кредитно-фінансові інституції. Створення та призначення Чорноморського банку торгівлі та розвитку.

Європейський банк реконструкції та розвитку. Порядок створення, призначення і функції ЄБРР. Напрямки співробітництва з Україною.

Банк міжнародних розрахунків. Необхідність та порядок створення БМР. Функції банку. Роль БМР у розвитку міжнародного співробітництва у валютно-кредитній сфері.

2. БЛОК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ «ФІНАНСИ, ГРОШІ ТА КРЕДИТ»

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ ГРОШЕЙ

Методичні вказівки

Вивчаючи сутність грошей у ринковій економіці, студенту потрібно передусім з'ясувати питання про походження грошей, зокрема дві його концепції: еволюційну та раціоналістичну, роль держави у формуванні феномену грошей. Необхідно зрозуміти недоліки бартерного обміну порівняно з грошовим. Треба простежити еволюцію форм грошей, з'ясувати причини, які зумовили перехід від

простих до складніших форм. Особливу увагу необхідно звернути на процес демонетизації золота та виникнення паперових і кредитних грошей. Потрібно усвідомити, що сучасні кредитні гроші мають кілька форм прояву, кожна з яких має свої переваги та недоліки.

Потрібно засвоїти механізм формування вартості грошей і сутність її прояву як купівельної спроможності грошей, особливості прояву грошей як грошей і грошей як капіталу. Зрозуміти, що процент — це ціна грошей як капіталу.

Далі слід поглибити свої знання про функції грошей, звернувши увагу на те нове, що з'явилося у їх тлумаченні в останні роки. Зокрема, вивчаючи функцію грошей як міри вартості, треба мати на увазі, що поняття масштабу цін не використовується у країнах світу. Треба усвідомити, чому вартість товарів вимірюється уявними грошима. Слід звернути увагу на роль грошей у цій функції, особливо у ціноутворенні.

Вивчаючи функцію грошей як засобу обігу, потрібно з'ясувати її ознаки, а також те, які переваги в процесі обміну товарами дають гроші порівняно з бартером. Важливо також звернути увагу на кількість грошей, яка потрібна в обігу для виконання ними функції засобу обігу.

Слід з'ясувати походження функції грошей як засобу платежу й усвідомити основні її ознаки. Треба звернути увагу на те, що ця функція грошей впливає на кількість грошей в обігу. Необхідно розібратись, від яких факторів залежить нормальне виконання грошима функції засобу платежу, коли може настати платіжна криза та хвиля банкрутств.

Вивчаючи функцію грошей як засобу нагромадження та заощадження, важливо звернути увагу на те, що різні автори по-різному називають цю функцію і залежно від цього трактують її. Необхідно засвоїти ознаки цієї функції, з'ясувати, як змінився механізм використання грошей у цій функції в умовах, коли золото перестало використовуватись як гроші, та в умовах глибокої інфляції. Слід вивчити форму нагромаджень і заощаджень та їх мотиви і вплив на розвиток економіки й добробуту народу.

Під час вивчення функції світових грошей необхідно звернути увагу на генезис міжнародних розрахунків, особливо на механізм їх здійснення після припинення використання золота в цих

розрахунках, а також причини того, чому в них стало можливим застосовувати національні та колективні гроші.

Вивчаючи роль грошей, потрібно з'ясувати, яких змін вона зазнала в умовах переходу до ринкової економіки. Особливо слід розібратись у тому, яку роль відіграють гроші як засіб обліку праці, у функціонуванні ринку, у стимулюванні та регулюванні виробництва, нагромадженні та переливі капіталу.

План семінарського заняття

1. Походження та сутність грошей.
2. Форми грошей та їх еволюція.
3. Вартість грошей.
4. Функції грошей, сфери їх використання та відмінності.
5. Якісні властивості грошей.
6. Роль грошей у ринковій економіці.

Рекомендована література

Основна

1. Гроші та кредит: Підручник / За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2002. — Розд. 1.
2. *Стельмах В.* Доля гривні й банківської системи України // Вісник Національного банку України. — 2000. — № 8.

Додаткова

1. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р.
2. *Долан Э. Дж., Кэмпбэлл К. Л., Кэмпбэлл Г. Дж.* Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. — М.; Л.: Профино, 1991. — Гл. 1.
3. Деньги / Сост. А. А. Чухно. — К., 1997.
4. *Гальчинський А. С.* Теорія грошей. — К.: Основи, 2001. — Гл. 2.

Запитання для самоконтролю

- 1. Перелічіть властивості грошей.*
- 2. Які існують особливості грошей як загального еквівалента?*
- 3. Поясніть механізм виникнення грошей унаслідок розвитку товарного обміну.*
- 4. Як суперечності товару й уречевленої в ньому праці вирішуються з допомогою грошей у товарному господарстві?*
- 5. У чому полягає специфіка споживної і мінової вартості грошей?*
- 6. Назвіть відмінності грошей як грошей від грошей як капіталу.*
- 7. Які функції виконують світові гроші?*
- 8. Назвіть причини демонетизації золота.*
- 9. Чим функція грошей як засобу платежу відрізняється від функції грошей як засобу обігу?*
- 10. Чим паперові гроші відрізняються від кредитних?*
- 11. Чим повноцінні гроші відрізняються від неповноцінних?*
- 12. Чим характеризується сутність грошей та які її особливості?*
- 13. Визначіть сферу використання грошей у функції засобу обігу та її значення.*
- 14. Розкрийте роль грошей у розвитку та підвищенні ефективності виробництва.*
- 15. Які існують особливості грошей у зовнішньоекономічному обороті?*
- 16. У чому полягає закон Коперніка-Грешема?*
- 17. Що таке електронні гроші, чим вони відрізняються від готівкових і від депозитних грошей?*

Теми рефератів

- 1. Необхідність та сутність грошей.*
- 2. Форми грошей та їх еволюція.*
- 3. Вартість грошей.*
- 4. Функція грошей як міри вартості.*
- 5. Функція грошей як засобу обігу. Особливості обігу електронних грошей.*
- 6. Функція грошей як засобу нагромадження.*
- 7. Функція грошей як світових грошей.*
- 8. Характеристика якісних властивостей грошей.*

9. Роль грошей у перехідний період до ринкової економіки в Україні.

10. Сталість грошей як основна їх якісна властивість.

11. Причини та наслідки демонетизації золота.

12. Масштаб цін в умовах золотого стандарту та демонетизації золота.

13. Функція грошей як засобу платежу та її прояви в сучасній українській економіці.

14. Функція грошей як засобу обігу та її дія в умовах адміністративно-командної та ринкової економіки.

15. Роль грошей у ринковій економіці.

16. Підвищення ролі грошей в економіці України в перехідний період.

Тести для перевірки знань

1. З наведених нижче визначень найбільш повно виражає сутність грошей таке: гроші — це

- а) мірило вартості;
- б) найбільш ліквідний актив;
- в) знаряддя обміну;
- г) загальний еквівалент;
- д) речова форма суспільних відносин;
- е) все те, що використовується як гроші.

2. Неповноцінні гроші — це:

- а) гроші, які знецінюються;
- б) гроші, які виготовлені не з дорогоцінного металу;
- в) грошові знаки, які не розмінюються на дорогоцінний метал;
- г) гроші, які емітуються для фінансування витрат державного бюджету.

3. Кредитні гроші — це:

а) гроші, випущені державою для покриття своїх потреб, що фінансуються з бюджету;

б) будь-які неповноцінні гроші;

в) гроші, що емітуються банками для кредитування реальної економіки;

г) гроші, що емітує центральний банк для фінансування бюджетного дефіциту.

4. Чи можна поставити знак « \Rightarrow » між поняттями «неповноцінні гроші» та «кредитні гроші»? Поясніть свою відповідь.

5. Укажіть, до яких сучасних форм кредитних грошей ступінь довіри найвища та найнижча і поясніть чому:

- а) готівкових;
- б) депозитних;
- в) електронних;
- г) торгових.

6. З наведених нижче причин вирішальну роль у демонетизації золота відіграли:

- а) недостатня маса золотих запасів у природі;
- б) інтенсивне використання золота у промисловому виробництві (електронна техніка, виробництво прикрас, медтехніка тощо);
- в) прагнення урядів сконцентрувати все золото в стратегічних державних запасах;
- г) велика дорожняча обігу золотих грошей;
- д) непіддатливість золотого обігу до регулюючого впливу з боку держави;
- е) бажання урядів перебрати на себе емісію нерозмінних грошей заради покриття своїх фінансових потреб.

7. Готівкові грошові знаки, які випускаються емісійними банками, мають назву:

- а) казначейські білети;
- б) банківські білети;
- в) векселі;
- г) чеки.

8. До кредитних грошей належать:

- а) кредитна картка;
- б) банкнота;
- в) чек;
- г) електронні гроші;
- д) вексель;
- е) казначейські зобов'язання.

9. Використання електронних грошей пов'язане з функцією грошей:

- а) міри вартості;
- б) засобу накопичення;
- в) засобу обігу;
- г) світових грошей.

10. У якій функції гроші обслуговують процес ціноутворення і чому?

- а) засіб обігу;
- б) засіб нагромадження;
- в) засіб платежу;
- г) міра вартості;
- д) світові гроші.

11. У якій функції гроші найбільше потерпають від інфляції?

- а) міра вартості;
- б) засіб обігу;
- в) засіб накопичення;
- г) засіб платежу.

12. На купівельну спроможність грошей впливають такі процеси:

- а) підвищення;
- б) зростання маси грошей в обороті;
- в) зростання випуску товарів і послуг в оборот.

13. Як впливають на вартість золота такі чинники:

- а) зовнішній вигляд золота (злиток, гранули, пісок);
- б) місце видобутку у світі;
- в) кількість золота у світі;
- г) відкриття нових родовищ золота;
- д) зміна продуктивності праці в золотовидобуванні.

14. Функцією грошей є:

- а) розподіл вартості;
- б) створення фінансових фондів;
- в) засіб обігу;
- г) надання ділової інформації;
- д) гальмування інфляції.

15. Причинами поширення бартеру в економіці можуть бути:
- а) високий рівень інфляції;
 - б) відсутність необхідного золотого запасу в країні;
 - в) зниження цін на товари та послуги;
 - г) зростання рентабельності виробництва та реалізації товарів.
16. З наведених визначень грошей правильним є: гроші це
- а) кристалізація мінової вартості;
 - б) загальний товар-еквівалент;
 - в) продукт домовленості людей;
 - г) засіб обміну;
 - д) засіб платежу;
 - е) все перелічене.

ТЕМА 2. ГРОШОВИЙ ОБОРОТ І ГРОШОВІ ПОТОКИ

Методичні вказівки

У процесі вивчення теми треба усвідомити, що грошовий оборот — це процес безперервного руху грошей в усіх їх формах між суб'єктами економічних відносин. Він обслуговує потоки продуктів та доходів в економіці. Грошовий оборот складається з безлічі різноманітних грошових потоків, які між собою тісно пов'язані, постійно переходять один в інший. Це надає грошовому обороту характер замкнутого, єдиного процесу, незалежно від того, у якій формі гроші виступають та якими способами вони приводяться в рух.

Треба усвідомити, що за економічним призначенням окремих грошових потоків сукупний грошовий оборот поділяється на три сектори: грошовий обіг, який обслуговує створення, реалізацію, обмін і споживання матеріальних цінностей та послуг; кредитний оборот, що обслуговує переміщення вартості між економічними суб'єктами на зворотних, еквівалентних та платних засадах; фіскально-бюджетний оборот, який обслуговує розподільні відносини між економічними суб'єктами.

Особливу увагу треба звернути на грошову масу, що є ключовим індикатором грошового обороту, а регулювання її обсягу — вирішальний спосіб досягнення цілей грошово-кредитної політики.

Правильне визначення обсягу, структури та засобів зміни грошової маси набуває важливого теоретичного і практичного значення. Слід усвідомити, що сучасна практика визначає масу грошей (M) на таких засадах:

1) вимірювання грошової маси здійснюється з двох сторін: а) зі сторони центрального банку як емісійного центру країни (відповідний показник грошової маси називається грошовою базою); б) зі сторони економічних суб'єктів — власників наявних в обороті запасів грошей (відповідні показники грошової маси (M) називаються грошовими агрегатами);

2) в обсяг M включаються всі запаси грошей, які є в розпорядженні економічних суб'єктів (крім банків), незалежно від їх форми, призначення, термінів зберігання;

3) грошові агрегати диференціюються залежно від відмінностей у рівнях ліквідності окремих видів грошових запасів; оскільки ці відмінності помітно різняться по окремих країнах, то в кожній з них устанавлюється свій набір і зміст грошових агрегатів. В Україні визначаються чотири агрегати — M_0 , M_1 , M_2 , M_3 .

Важливо усвідомити, що швидкість обігу грошей характеризує частоту їх переходу від одного суб'єкта грошового обороту до іншого. Зміна швидкості обігу грошей має відчутні економічні наслідки — передусім впливає на формування платоспроможного попиту і рівня цін, на кон'юнктуру грошового ринку, а отже — на рівень процента і валютного курсу.

Зміна маси грошей в обороті — основний фактор впливу грошей на реальну економіку. З огляду на це великого значення набуває створення ефективного механізму зміни маси грошей в обороті. Найбільш ефективним може бути механізм емісії грошей на кредитній основі. У цьому механізмі беруть участь як центральний, так і комерційні банки. Центральний банк емітує на монопольних засадах готівкові гроші в оборот і вилучає їх з обороту, а також бере участь в емітуванні безготівкових грошей. Комерційні банки здійснюють емісію тільки безготівкових грошей через механізм грошово-кредитного мультиплікатора.

План семінарського заняття

1. Сутність грошового обороту, його економічна основа, основні суб'єкти та ринки, які він обслуговує.

2. Модель сукупного грошового обороту; характеристика грошових потоків.

3. Структура грошового обороту за формою платіжних засобів та за економічним змістом.

4. Поняття та складові маси грошей, що обслуговує грошовий оборот, базові гроші та грошові агрегати.

5. Швидкість обігу грошей та фактори, що її визначають.

6. Сутність та вимоги закону кількості грошей, необхідних для обороту.

7. Механізм поповнення маси грошей в обороті. Характеристика грошового мультиплікатора.

Рекомендована література

1. Гроші та кредит: Підручник / За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2002. — Розд. 2.

2. Кочетков В. Н., Бондарева О. В., Басюк Н. Б. Современная система денежных расчетов: 2-е изд., перераб. и доп. — К.: УФИМБ, 1998. — Гл. 1, 2.

Термінологічний словник

Грошовий агрегат — показник грошової маси, в якому зібрана певна її частина, наприклад, М0 — маса готівкових грошей в обігу.

Грошовий мультиплікатор — коефіцієнт, який відображає співвідношення між первинною емісією грошей і кінцевим збільшенням грошової маси в результаті цієї емісії.

Грошовий оборот — сукупність переміщень грошових коштів між економічними суб'єктами в процесі обміну щодо погашення грошових зобов'язань.

Грошові потоки — частини грошового обороту, що відображають певні платежі (наприклад, за товари, послуги, працю) формуванням та використанням фінансових ресурсів держави тощо.

Маса грошей — сукупність грошових коштів у будь-якій їх формі, яка є в розпорядженні економічних суб'єктів у даний момент.

Грошова база — це запаси всієї готівки, яка перебуває в обороті поза банківською системою та в касах банків, а також сума резервів

комерційних банків на їх кореспондентських рахунках у центральному банку.

Швидкість обігу грошей — показник, що характеризує частоту, з якою кожна одиниця наявних в обороті грошей використовується в середньому для реалізації товарів і послуг за певний період.

Грошово-кредитний мультиплікатор — це процес створення нових банківських депозитів під час кредитування банками клієнтів на основі вільних резервів, що надійшли в банк ззовні.

Запитання для самоконтролю

1. *Визначте сутність та основні риси грошового обороту. Які дискусії є в літературі з цього приводу?*

2. *Назвіть основні потоки грошей, по яких вони рухаються в процесі обороту. Що таке потоки втрат і потоки ін'єкцій? Чи збігаються обсяги цих двох груп потоків?*

3. *Які два потоки в грошовому обороті рівнозначні і повинні балансуватись?*

4. *Назвіть вхідні і вихідні потоки у групи суб'єктів «сімейні господарства» і поясніть, як вони балансуються.*

5. *Поясніть, чому у відкритій економіці наявність чистого імпорту спричиняє необхідність припливу капіталу, а чистого експорту — відпливу капіталу з країни?*

6. *На які три сектори можна розділити грошовий оборот за економічним змістом його потоків?*

7. *Який з названих запасів грошей найповніше характеризує обсяг маси грошей в обороті:*

— готівка, що перебуває поза банками;

— уся готівка, емітована центральним банком;

— гроші, що перебувають на поточних рахунках у банках;

— гроші, що перебувають у розпорядженні суб'єктів грошового обороту.

8. *Чому існують два підходи до вимірювання маси грошей — через грошову базу і через грошові агрегати?*

9. *Чому в різних країнах застосовується свій набір грошових агрегатів і різне наповнення кожного з них?*

10. *Чи можна вважати нормальними співвідношення грошових агрегатів M0 і M3 в Україні? Якщо ні, то чому і чим таке співвідношення спричинене?*

11. *Який з українських грошових агрегатів виражає:*

— запас найліквідніших грошей;
— запас грошей з усім спектром ліквідності, що фактично склався;

— найвужчі гроші;
— найширші гроші.

12. Чи входить до агрегату M0 запас готівки в касах комерційних банків? Обґрунтуйте свою відповідь.

13. Чи входить до агрегату M3 запас грошей, який зберігають комерційні банки на своїх коррахунках у центральному банку? Обґрунтуйте свою відповідь.

14. Чи є зміна швидкості обігу грошей самостійним фактором впливу на ринкову кон'юнктуру чи це лише механічний наслідок зміни маси грошей, коли при збільшенні маси швидкість зменшується, а при зменшенні — збільшується?

15. Коли можливо абстрагуватися від зміни швидкості обігу грошей при визначенні завдань грошово-кредитної політики, а коли неможливо?

16. Коли зростання швидкості грошей можна розцінювати як позитивне явище, а коли — як негативне?

17. Поясніть, чому при наданні банками позичок виникає грошово-кредитна мультиплікація?

Теми рефератів

1. Грошовий оборот та грошові потоки в Україні.
2. Основні ринки, що взаємозв'язуються грошовим оборотом.
3. Закон кількості грошей, необхідних для обороту.
4. Кількісна характеристика грошової маси. Рівень монетизації ВВП.
5. Стійкість грошей та методи її досягнення.
6. Швидкість обігу грошей та її вимірювання
7. Потоки грошового обороту, їх взаємозв'язок.
8. Балансування грошових потоків у грошовому обороті.
9. Грошовий оборот та його структура.
10. Характеристика сучасних засобів платежу, які обслуговують грошовий оборот.
11. Маса грошей, що обслуговує грошовий оборот.
12. Грошова маса і грошові агрегати. Грошова база.
13. Механізм поповнення грошей в обороті.

14. Ефект грошового мультиплікатора.

Тести для перевірки знань

1. Строкові вклади входять до складу грошових агрегатів:

- а) M0;
- б) M1;
- в) M2;
- г) не входять до складу грошових агрегатів взагалі.

2. Норма обов'язкового резервування для банків уводиться з метою:

- а) обмеження грошової маси в обороті;
- б) підвищення ліквідності банків;
- в) посилення фінансової сталості банків;
- г) підвищення конкурентоспроможності банків.

3. Банк відкрив депозит на суму 10 000 грн. Норма обов'язкового резервування — 25 %. Цей депозит дає можливість банку збільшити суму позичок на:

- а) невизначену величину;
- б) 7500 грн;
- в) 10 000 грн;
- г) 30 000 грн.

4. Загальна маса грошей збільшується кожний раз, коли комерційні банки:

- а) збільшують свої вклади в центральному банку;
- б) збільшують обсяги позичок, наданих населенню;
- в) збільшують свої зобов'язання закладами населення.

5. Якщо норма обов'язкового резервування для банків дорівнює 100 %, то величина грошового мультиплікатора дорівнює:

- а) 0;
- б) 1;
- в) 10;
- г) 100.

6. До складу грошової бази відносять:

- а) обов'язкові банківські резерви;
- б) готівка в касах підприємств;
- в) депозити в центральному банку;

- г) готівкові гроші, що перебувають на рахунках у населення;
- д) готівка в касах комерційних банків.

7.3 названих процесів мають причинно-наслідкові зв'язки такі:

- а) зростання державних видатків і обсягу грошової маси;
- б) скорочення прибуткового податку й обсягу грошової маси;
- в) зростання трансфертних платежів і скорочення обсягу грошової маси;
- г) зростання податків на корпорації і обсягу грошової маси.

8. Якщо трансакційні гроші (гроші для угод) здійснюють у середньому п'ять обертів за рік, то кількість грошей, необхідних для обслуговування обміну:

- а) у 5 разів більша номінального ВВП;
- б) становить 20 % номінального ВВП;
- в) дорівнює відношенню: $5 / \text{ВВП}_{\text{ном}}$;
- г) неможливо визначити.

9. Грошовий оборот складається із секторів:

- а) грошового обігу та фінансів;
- б) грошового обігу, фінансового та кредитного секторів;
- в) грошового обігу та кредитного сектору.

10. Якщо фактична маса грошей в обороті (K_{ϕ}) перевищує необхідну для обороту (K_n), то матимуть місце такі явища:

- а) нестача купівельної спроможності;
- б) грошовий попит відповідає товарній пропозиції;
- в) надлишок купівельної спроможності.

11. Рівень монетизації економіки визначається:

- а) як співвідношення грошової маси до валового внутрішнього продукту;
- б) як співвідношення валового внутрішнього продукту до грошової маси;
- в) як співвідношення грошової маси до валового національного продукту.

12. Визначити засоби платежу, які обслуговують нині грошовий оборот в Україні:

- а) банкноти;
- б) акредитиви;
- в) розмінні монети;
- г) депозитні гроші;

д) казначейські білети.

13. Залучені ресурси комерційного банку становлять 1000 тис. грн, норма обов'язкового резерву — 15 %. Якими будуть у цьому разі кредитні ресурси комерційного банку (тис. грн)? Виберіть правильну відповідь:

- а) 1000;
- б) 850;
- в) 150.

14. Якщо величина готівки становить 210 млн грн, поточних вкладів — 400 млн грн, ощадних вкладів — 290 млн грн, строкових вкладів — 350 млн грн, то грошовий агрегат М2 дорівнює:

- а) 610 млн грн;
- б) 900 млн грн;
- в) 1250 млн грн;
- г) 400 млн грн.

15. Агрегат М1 охоплює:

- а) металеві й паперові готівкові гроші та чекові вклади;
- б) металеві й паперові готівкові гроші та строкові вклади;
- в) металеві й паперові готівкові гроші та всі банківські депозити;
- г) всі гроші та «майже гроші».

16. До потоків «втрат» належать такі грошові потоки:

- а) оплата імпорту;
- б) заощадження;
- в) податки;
- г) правильні відповіді а) і в).

17. До потоків «ін'єкцій» належать такі грошові потоки:

- а) оплата експорту;
- б) державні позики;
- в) інвестиції;
- г) державні закупівлі.

ТЕМА 3. ГРОШОВИЙ РИНОК

Методичні вказівки

Вивчаючи цю тему, треба усвідомити, що грошовий ринок — це особливий сектор ринку, на якому здійснюються купівля та продаж грошей як специфічного товару, формуються попит, пропозиція і

ціна на цей товар. Визначальний вплив зміни попиту та пропозиції грошей на ставку процента як їх ціну є свідченням підпорядкованості грошового ринку загальним закономірностям функціонування ринку взагалі.

Необхідно усвідомити, що механізм грошового ринку має істотні відмінності від механізму звичайного товарного ринку: продаж грошей виступає у формі надання позичок чи купівлі особливих фінансових інструментів; купівля грошей — у формі одержання позичок чи продажу таких фінансових інструментів; попит на гроші — у формі бажання економічних суб'єктів мати у своєму розпорядженні певну масу грошей на визначену дату; пропозиція грошей — у формі запасу грошей, який економічні суб'єкти готові передати у тимчасове користування; ціна грошей — у формі процента.

В інституційній моделі грошового ринку виокремлюються два сектори з різним характером руху грошей — сектор прямого фінансування і сектор опосередкованого фінансування. Перевагою першого сектору є те, що безпосередній характер взаємовідносин між продавцями (кредиторами) і покупцями (позичальниками) істотно знижує їх витрати на здійснення операцій. Перевагою другого сектору є те, що участь у взаємовідносинах між кредиторами і позичальниками фінансових посередників істотно знижує ризики, пов'язані з розміщенням грошових коштів.

Грошовий ринок класифікується за різними критеріями. Основними з них є: види інструментів, з допомогою яких гроші переміщуються від продавців до покупців; інституційні ознаки грошових потоків; економічне призначення купівлі грошей. За першим критерієм грошовий ринок поділяється на: ринок позичкових зобов'язань, ринок цінних паперів, валютний ринок; за другим критерієм — на фондовий ринок, ринок банківських кредитів, ринок послуг небанківських фінансово-кредитних установ; за третім критерієм — на ринок грошей і ринок капіталів. Центральне місце в структурі грошового ринку посідає ринок грошей.

Треба усвідомити, що визначальну роль у механізмі ринку грошей відіграє попит на гроші, під яким слід розуміти бажання економічних суб'єктів мати у своєму розпорядженні певний запас грошей на певний момент. Це явище залишку і має об'єктивний

характер, оскільки визначається під впливом факторів, що діють у реальній економіці, — зміни обсягу ВВП, рівня цін, швидкості обігу грошей, рівня процента тощо. Пропозиція грошей являє собою той запас грошей, який економічні суб'єкти готові надати в тимчасове користування позичальникам. Це більш екзогенне явище, ніж попит на гроші. Вона формується на базі наявної маси грошей в обороті й емісійної діяльності банків. Тому банки, регулюючи пропозицію грошей, повинні орієнтуватися на зміну попиту на гроші, а не навпаки.

Зрівноваження попиту і пропозиції на ринку грошей визначає об'єктивний рівень ставки процента, за якого досягається стабілізація кон'юнктури цього ринку. Взаємозв'язок між попитом, пропозицією і ціною грошей на цьому ринку реалізується відповідно до загальних закономірностей функціонування ринку: попит на гроші впливає на рівень процента прямо пропорційно, а пропозиція грошей — обернено пропорційно.

План семінарського заняття

1. Сутність грошового ринку, інституційна модель грошового ринку.

2. Попит на гроші, фактори, що визначають зміну попиту на гроші.

3. Пропозиція грошей, фактори, що визначають зміну пропозиції грошей.

4. Графічна модель грошового ринку, рівновага на грошовому ринку та процент.

5. Заощадження та інвестиції в механізмі грошового ринку.

Рекомендована література

1. Гроші та кредит: Підручник / За заг. ред. М. І. Савлука. — К.: КНЕУ, 2002.

2. Гальчинський А. Теорія грошей. — К., 2001.

Термінологічний словник

Банківський процент — процент, установлений як плата за

здійснювані банком операції.

Відкрита економіка — економічна система, яка має широкі зв'язки зі світовим ринком

Грошова база (гроші підвищеної сили) — гроші, емітовані центральним банком у вигляді готівки або записів на рахунках, що являють собою зобов'язання центрального банку проти внутрішніх та закордонних активів.

Грошовий оборот — сукупність усіх грошових потоків в економіці за певний період

Грошовий ринок — сукупність грошових інституцій, що спрямовують потоки грошових коштів від власників (продавців) до позичальників (покупців). Об'єктом купівлі-продажу на грошовому ринку слугують короткострокові боргові зобов'язання.

Депозитний процент — ставка процента, який виплачується за вкладами населення та юридичних осіб.

Ефект витіснення — зниження обсягів інвестицій у результаті зростання процентної ставки.

Ефект доходу — зміна співвідношення між поточним та майбутнім споживанням як реакція на зміну сукупного доходу, що спричинений зміною процентної ставки.

Ефект заміни — зміна пропорції між поточним та майбутнім споживанням як результат зміни відносної вартості першого і другого.

Ефект Фішера — процентні ставки реагують на зміни інфляції у співвідношенні один до одного.

Заощадження — частина доходів, не використана на поточне споживання й виплату податків

Інвестиції — вкладення коштів у розвиток виробництва, в цінні папери тощо для одержання прибутку.

Інвестиційне оточення — система, що забезпечує акумуляцію та розподіл фінансових ресурсів у сучасній економіці.

Інвестиційні можливості фірм — дохідність інвестицій, що визначає попит. В економічній теорії розглядається як один з основних факторів, що визначає обсяг інвестицій та процентну ставку в економіці.

Індивідуальна пропозиція заощаджень — залежність між процентною ставкою та обсягом заощаджень.

Конкурентний ринок — ринок, на якому жоден з учасників не має змоги впливати на ціну.

Маржа — різниця між ставками позичкового та депозитного процента, що являє собою прибуток банку.

Міжбанківський процент — процент за кредитами, що видаються одним комерційним банком іншому.

Мобільність капіталу — ступінь свободи, з якою капітали переміщуються з країни в країну під впливом зміни процентних ставок.

Національний дохід — сукупність усіх доходів сімейних господарств від реалізації своїх ресурсів за певний період.

Національний продукт — сукупність цін усіх товарів і послуг, проданих сімейним господарствам для споживання, а також за державними закупівлями, для приватних інвестицій та для імпорту.

Нейтральність грошей — явище, коли кількість грошей в економіці впливає тільки на рівень цін, не змінюючи процентних ставок, рівня зайнятості та інших реальних показників.

Обліковий процент — процент, установлений як плата за кредити, що надаються центральним банком комерційним банкам.

Опосередковане фінансування — переміщення грошей між суб'єктами ринку через фінансових посередників.

Позичковий процент — ставка процента, що виплачується позичальником банку за користування позичкою.

Попит на гроші — потреба суб'єктів економіки в певній сумі грошових коштів.

Поточна каса — залишок готівки та поточних депозитів, який може в будь-який момент бути спрямований на поточні платежі.

Пропозиція грошей — загальний обсяг монет, паперових грошей, депозитів та інших ліквідних активів у економіці.

Пряме фінансування — переміщення грошей по ринкових каналах безпосередньо від власників до позичальників.

Ринкова пропозиція заощаджень — сумарна пропозиція заощаджень всіх домашніх господарств.

Ринок грошей — сектор грошового ринку, де об'єктом операцій є короткострокові фінансові інструменти (до одного року).

Ринок капіталу — сектор грошового ринку, на якому купуються і продаються середньострокові та довгострокові кошти (більше одного року).

Ставка рівноваги — ставка процента, за якої попит та пропозиція на грошовому ринку досягають рівноваги.

Схильність до заощаджень — вибір населення між поточним та майбутнім споживанням, який визначає пропозицію грошей на ринку.

Фінансовий інструмент — фінансовий актив або цінний папір.

Фінансовий посередник — суб'єкт ринку, метою діяльності якого є торгівля фінансовими інструментами.

Чисті інвестиції — обсяг інвестицій за винятком суми амортизації, спрямованої на їх фінансування.

Запитання для самоконтролю

1. Поясніть, яке місце посідає грошовий ринок у структурі грошового обороту та в чому полягає роль грошового ринку в економіці.

2. Чим відрізняються операції купівлі-продажу на грошовому і товарному ринках? Що є спільного між грошовим та товарним ринками?

3. Поясніть, у чому полягає різниця між грошовим ринком, ринком грошей та ринком капіталів.

4. Які принципові відмінності існують між прямим та опосередкованим фінансуванням на грошовому ринку? Назвіть основні функції фінансових посередників та дайте їм характеристику.

5. Чи може грошовий ринок створити ефективний механізм трансформації заощаджень в інвестиції? Обґрунтуйте власну думку і дайте характеристику монетаристської та кейнсіанської версій. Яке значення для банківської діяльності в цілому мають висновки М. Фрідмена та Дж. Кейнса щодо існування ефективної моделі вирівнювання заощаджень та інвестицій?

6. Поясніть позицію кейнсіанської школи щодо важливості впливу на грошовий попит спекулятивного мотиву, мотиву перестороги та мотиву переважання ліквідності?

7. Обґрунтуйте, чому знецінення оцядних вкладів населення в період високих темпів інфляції негативно впливає не тільки безпосередньо на вкладників, а й на економіку в цілому.

8. За яких обставин відбувається відхилення реальної процентної ставки від номінальної та який вплив це має на

грошовий
ринок?

9. Які основні тенденції сучасної облікової політики НБУ?

10. Побудуйте графік кривої попиту на гроші. Поясніть, як зміниться цей графік, якщо обсяг номінального валового продукту збільшиться (зменшиться)?

11. Побудуйте графік кривої пропозиції грошей за умови, що центральний банк має намір зберігати масу грошей в обороті незмінною.

Теми рефератів

1. Особливості формування попиту на гроші в Україні.
2. Фінансове посередництво на грошовому ринку України.
3. Канали прямого та опосередкованого фінансування на грошовому ринку України.
4. Проблеми та перспективи розвитку ринку цінних паперів в Україні.
5. Дослідження мотивів накопичення грошей монетаристами і кейнсіанцями.
6. Пропозиція грошей і тінізація економіки.
7. Проблеми монетизації економіки України.
8. Механізм балансування попиту і пропозиції на грошовому ринку.

Тести для перевірки знань

1. Параметри попиту на гроші визначають такі чинники:
 - а) ціни на товари;
 - б) обсяги виробництва;
 - в) процентна ставка;
 - г) доходи населення;
 - д) грошово-кредитна політика центрального банку.
2. Між пропозицією грошей і грошовим мультиплікатором існує зв'язок:
 - а) прямо пропорційний;
 - б) обернено пропорційний.

3. Розподіліть на дві групи наведені сектори грошового ринку згідно з їх належністю до ринку грошей і ринку капіталів:

- а) ринок короткострокових фінансових активів;
- б) ринок середньострокових позик;
- в) ринок короткострокових позик;
- г) ринок цінних паперів;
- д) ринок довгострокових позик.

4. Які фінансові інститути функціонують у секторі прямого фінансування грошового ринку:

- а) банки;
- б) пенсійні фонди;
- в) страхові компанії;
- г) біржі;
- д) позабіржові системи торгівлі цінними паперами.

5. Як впливає зміна норми обов'язкового резервування на пропозицію грошей:

- а) прямо;
- б) обернено;
- в) не впливає.

6. Які структури беруть участь у збільшенні пропозиції грошей:

- а) уряд;
- б) уряд і центральний банк;
- в) уряд і комерційні банки;
- г) уряд, комерційні банки і центральний банк;
- д) комерційні банки і центральний банк.